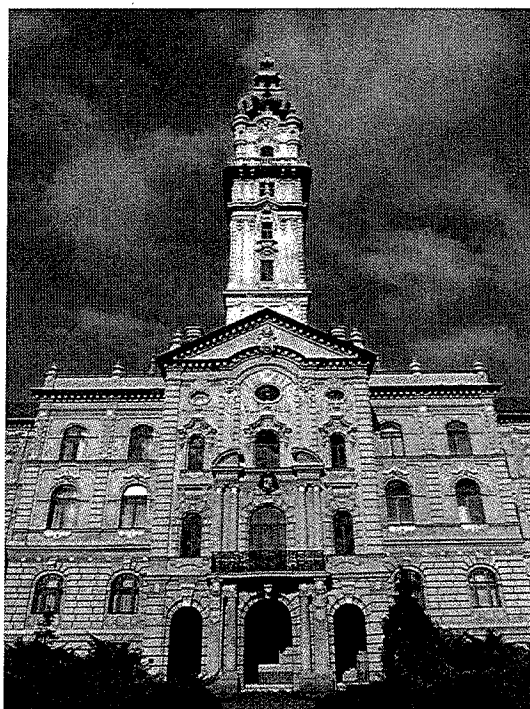

SZÉCHENYI ISTVÁN EGYETEM
MŰSZAKI TUDOMÁNYI KAR
BAROSS GÁBOR ÉPÍTÉSI ÉS KÖZLEKEDÉSI INTÉZET

ÉPÍTÉSZETTÖRTÉNET I.

A győri Városháza elemzése

Györkös Balázs
ZI00E6
EKIL-BEO

Az épület történeti háttere

A győri városháza történetével Dr Sárosi István "A Győri Városháza" c. tanulmánya foglalkozott részletesen, a cikk a szerző 75-ödik születésnapja alkalmából megjelent "A városszépítő" című antológiában is szerepel.

“A városháza egy adott település közigazgatási hatóságának székháza, amely általában a város központjában helyezkedik el.

A polgárság már a középkorban törekedett arra, hogy önkormányzati szerve számára díszes, hatalmat, gazdagságot, szervezettséget jelképező épületet emeljen, a kezdeti időben azonban még szerény hajlékkal is be kellett érni.

Győrött a 16. században hallunk először egy romos kőház épületről, melyet a győri káptalan 12 évre enged át a városnak azzal a céllal, hogy ott új épületet építsen. Ez a telek az egykori piactér (ma Széchenyi tér) északkeleti sarkán feküdt, s itt épül fel az első városi székház. Külső formáját nem ismerjük.

Az épület szűkös voltát jelzi, hogy Bisinger József üvegesmester – aki 1843-ban készpénzből és értékpapírokból álló vagyonát „Bisinger József alapítványi tömeg” címén a városra hagyta – végrendeletében a városház bővítésére is gondolt, s a 90.748,- Ft hagyatéka kamatainak a városháza bővítésére vagy új városháza építésére történő felhasználásáról is rendelkezett. “

Az új városház ügyének felvetődése a városi hatóság hozzáállását illetően kedvező időben jelentkezett. 1890-ben határozat született a királyi ítélőtábla építésére, melynek terveit Buresch Lipót készítette. Alpár Ignác tervei alapján 1891 júniusában felépültek a mai Szent István úton az első városi bérházak, melyek olyan díszesre sikerültek, hogy a szomszédságukban épülő ítélőtábla terveit módosítani kellett. A 90-es évek elején a vásártér egy részén (Szent István útja) impozáns épületekkel egy modern nagyváros képe kezdett kibontakozni. A tervekbe beleillett, majd központi kérdéssé vált egy új, az igényeket kielégítő, ugyanakkor a város nagyságát is szimbolizáló városház építése.

Szakértőként a késő eklektika jeles képviselőjét, a történelmi formaelemeket szabadon kezelő Alpár Ignácot kérték fel, s vele együtt keresték az építésre legalkalmasabb helyet.

Beépítésre legalkalmasabbnak az úgynevezett vásárteret találták, melyen ekkor már állt a városi bérház, az ítélőtábla, s most volt építés alatt a vasutat átívelő közúti híd.

Erdemes vizsgálni, h. ezal közel melyik áll még

Az épület leírása

A Városháza építési helyeként versenyző három helyszín közül végül az akkori vásártér nyert, valószínűleg a vasútállomás közelsége és a városközpont súlypontjának eltolódása miatt: 1890 után már épült az Itélőtábla és a Szent István úti városi bérházak, épült a vasúti felüljáró, a terület városszéli jellege kezdett megszűnni.

A városháza főhomlokzata észak felé a Bécs - Budapest útvonallal párhuzamos irányú, a főhomlokzat előtt egy díszter áll, ami folytatja a már meglévő, Alpár féle városi bérházak által közrefogott vasútállomás bejárata előtti tér ritmusa. Ennek folytatása lesz a későbbi Bisinger sétány a keleti ill. a Kazinczy Ferenc Gimnázium és az Itélőtábla közötti park a nyugati irányban.

A építészeti tervezés során a pályaudvar felé nyitott U alakú beépítés mindenhárom nyertes terv sajátja volt, ezeken a pályázati terveknek az alaprajzi rendszere sem különbözött egymástól.

Az U alak Hübner Jenő elképzelése és a megépített végső terv szerint is lehetőséget adott a nyitott alaprajzi alakzat bezárására, amire fia, Hübner Tibor 1930-ban tervet is készített, ez feltehetően a világgazdasági válság hatása miatt nem épült meg.

Alaprajzi kialakítás

Az épület tér felé néző főbejáratából egy díszesen kialakított előcsarnokba juthatunk ahonnan öt fokból álló díszlépcsőn juthatunk a földszinti folyosó, egyben az épület tényleges földszinti szintjére.

A folyosó déli oldalán folytatódik az emeletekre vezető lépcsőház, amelynek kétkarú lépcsője egy széles első karból és két fél-szélességű visszaforduló karból áll.

Az épület keleti szárnyának végén egy további, szintén kétkaros kialakítású de másodrangú szerepet betöltő szolgálati lépcső köti össze az épület szintjeit, az alagsortól a padlásig.

Az épület magját a lépcsőházzal szemben a főhomlokzaton lévő két szint magasságú díszterem és kapcsolódó kiegészítő termei alkotják.

Az egyéb helyiségek minden szinten értelemszerűen azonos logikai kialakítás szerint a belső udvar felé néző folyosóról közelíthetők meg, egymás közötti, funkció szerint szükséges belső kapcsolatokkal.

Tömegalakítás, homlokzatok

A városház építészet a XIX. sz. végén és a XX. sz. elején virágkorát élte Magyarországon, a gazdasági fellendülés és a polgárosodás; a közigazgatás szerepének növekedése szükségessé tette az új épületek építését.

A teljesség igénye nélkül válogatva, ebben a korszakban épült a szegedi, a nyíregyházi, a kalocsai, a szabadkai, a hódmezővásárhelyi, a nagyvárad, a marosvásárhelyi, a kiskunfélegyházi és a mosonmagyaróvári, a soproni és a győri városháza is.

Az épületek részben teljesen új, részben egy meglévő épület átalakításával készültek, stílusuk részben a nemzeti jelleget jobban előtérbe helyező szecessziós, részben késő historizáló stílus.

Győr városa az új épület építése mellett döntött. A stílust valószínűleg nem írták elő, de az előkészítést Alpár tervei alapján végezték így valószínűsíthető, hogy a historizáló stílust részesítették előnyben.

A városháza tervezésénél Győrben még egy különleges kíváncsi is meghatározta az épület megjelenését: a városi közönség nyomására az új városháza épületen meg kellett jelennie a közelmúltban elbontott Várostoronyra hasonlító torony épületrésznek.

Utóbbi előírásnak köszönhető, hogy talán a szegedi mellett a győri az egyik legismertebb városháza sziluett Magyarországon.

A tömeg és homlokzatkialakítás

Az U alakú épület-tömeg meghatározó része a dísztermet magába foglaló, két fiatoronnyal közrefogott, dór oszloppárokkal alátámasztott erkélyes, két szint magasságú gazdagon díszített ablakokkal épített két homlokzati tengely kiugrású középrizalit. A díszterem nagy ablakai között kompozit oszloppárok fogják közre a gazdag barokk díszítéssel keretezett erkélyajtó-felülvilágító nyílástengelyeket. Az oszloppárok barokkosan ívelt vonalvezetésű oromzatot tartanak, amelyben a Mária-Terézia féle színes városcímer található.

Az íves ablakok felett füzérekkel körbefogott fekvő ovális gipsz stukkó díszítések

találhatóak.

A középső épületrész kis hajlású alsó síkkal épült, manzard tetővel fedett, ahogy az épület sarokrizalitja és pályaudvar felé eső sarkok lezáró épülettömegei is.

A manzard felső része horganylemez fedéssel készült, a tetősíkok csatlakozásánál bádoggal párkánnyal és szintén bádoggal készült reneszánszos pártázattal.

Az U alak hátsó traktusában álló torony magassága miatt, még a torony leginkább takart állapotában is a főhomlokzat jellemző és meghatározó eleme marad, szerves egységet alkotva a főhomlokzat első síkjában lévő két fiatoronnyal.

A kő burkolatú torony az építés időszaka előtt elbontott Várostorony mintájára készült a közönség kívánsága szerint, bár ez a minta inkább elvi, mint valóságos építészeti azonosságot takar: a Városháza tornya jóval karcsúbb, toronysisakja és a torony kialakítása is gazdagabb az építészeti díszítések és eszközök tekintetében mint az elbontott Várostoronyé. A két torony sziluettjében leginkább a körbefutó toronyerkély az összekötő kapocs, bár itt is különbség a korábbi erkély vas korlátja helyett alkalmazott kő mellvéd.

A toronysisak négy szintes: a homorú indítóív szintje felett a vörösréz rombusz lemezekkel fedett csonkolt gömb (hagyma) látható, felette egy párkánnyal koronázott nagyobb lanterna, ami egy csúcsos sisakban végződő kisebb lanternával záródik.

A középső épületrésztől jobbra és balra öt homlokzati tengely épült ebből az utolsó tengely a sarokrizalit, amelynek manzard teteje előtti íves oromzatot a díszterem előtti kompozit oszloppal azonos kialakítású kétszintes oszlop támaszt alá.

Az oldalhomlokzatok kilenc tengelyesek ebből kettő a rizalitok kialakítású.

A délkeleti sarokrizalit a déli oldalon az U alak véghomlokzatát lezáró épületrészeként jelenik meg a fentebb részletezettek szerint manzard tetővel kiemelve a tömeget.

Az U alak belső oldalán a torony előtt alakították ki a díszes, boltíves kocsibejárót, felette a lépcsőházatmagába foglaló épületrészt, timpanonnal lezárva.

Az épület horizontális építészeti tagolása egyértelmű és világosan tükrözi az épület homlokzata mögötti bürokratikus hierarchiát:

- Az alagsor nehéz, főhomlokzaton jelentős kiülésű kváderkövekből álló burkolata, a kisebb és komoly keresztmetszetű kovácsoltvas ráccsal ellátott ablakokkal jelzi, hogy itt az eredeti koncepció szerint a város rendvédelmi szervei kaptak helyet

- A földszinti ablaksor egyenes záródású, kevés díszítő keretezéssel, itt a mögöttes tartalom a hétköznapi ügyintézők munkahelye

- A földszint feletti földem vonalában osztópárkány fut körbe az épületen, a párkány feletti I. emeleti szint az épületen belüli funkciónak (polgármesteri szint) megfelelően a leggazdagabban díszített kialakítású, ezen a szinten az ablakok félköríves záródásúak.

- A legfelső, második emeleti szint már nem válik el olyan markánsan az első emelettől mint a földszinttől, de az első emeletinél kevésbé díszített és az ablakok is egyenes záródásúak. A két szintet a rizalitoknál kétszintes kompozit oszlopok fogják össze.

Az épület vertikális tagolásának a tömegkialakításnál részletezett rizalitok adják meg a keretet, a rizalitok között gazdagabban és kevésbé gazdagabban díszített ablaktengelyek váltakoznak, a gazdagabban díszített tengelyeket a tetőszinten faragott kő keretes bádoggal fedésű ablakos tetőtornyocskák koronázzák.

Mint ha hiányzna a dolgot végé.

Legjobb esetben, amellyben a hiányt megjelölt építészeti lehetőséget írja le, és érdemes lenne bővíteni.

A dolgot keresni nem lenne, de hiányzik, a forrás teljes felsorolása (jegyzék) és a hivatkozások, amellyel egyértelművé tenné, hogy melyikből a rajzot munka.

4

15